

K É P B E M U T A T Ó A Z E N T A I M Ű V É S Z T E L E P E N

A körülmények és szükségletek egy új műfajt hoztak létre a zentai művésztelepen. Ez a műfaj a képbemutató. Abból a szükségletből indul ki, hogy népszerűsíteni kell a festészetet, közelebb kell hozni a néphez; helyesebben a közönséget kell közelebb hozni a festészetéhez. Ez abból áll, hogy a festő bemutatja egy képet s a képpel kapcsolatban egy harmadik személy beszél pl. a festészet elveiről, a festő szándékairól stb. A hallgatóság kérdéseket tesz föl s amikor a festő is szükségét érzi, ő is felel vagy magyarázatot ad a közönségnek. Az ilyen képbemutató elég színes és változatos »műsor« benyomását kelti, ha más és más kép kerül a közönség elé. Az összehasonlítás és a különbségek kidomborítása érdekessé teszi a képbemutatót. A közönség megismeri a festőket személyesen is és a festők is megszólalnak (bár egyébként, a ritka kivételtől eltekintve, nem szeretnek beszélni). Ilyenkor sok különböző mozzanat adódik, ami azután serkenti a képzelőerő szárnyalását. Illúziók keletkeznek a látottak alapján, a szemlélőt megragadja egy-egy színfolt, színviszonylat vagy vonalritmus, amit még nem tud kifejezni, de már érezni kezd valamilyen hangulatot, ízlelni kezdi a képeket. S éppen ezt akarjuk, mert ez a képzőművészeti kultúra kezdete.

A zentai közönség sok és szép képet látott, különösen a második bemutatón. Az idén elmélyült a művésztelep munkája. Tavaly az ismerkedés az újszerűség varázsával hatott, az idén azonban a festők — miután többnyire olyanok voltak jelen, akik már tavaly is résztvettek a művésztelep munkájában, tehát az ismerkedési szakaszon már túlestek — céltudatosabban dolgoztak.

Petrovics Boskó, Petrik Pál, Trumics Sztoján, Petrovics Zorán először voltak a művésztelepen s nagy lendülettel és termékenyen festettek.

Petrovics Boskó naponta két képet is festett nagy vászakra, eieinte utcarészleteket. A fák árnyékát ultramarin kékekkel, a földet rózsaszínnel, fehér-sárga tónusokkal, régi mozaikok és pompeii festmények s korábbi képei hangulatát idézve föl. Később a sárga és földszínű zöldek akkordjaiban rátalált zentai témájára: a szalmakazlakra. Ezeket széles ultramarinkék kontúrokba foglalta, helyenként érdes anyagként sejtetve. Ahogy Trumics Sztoján is mondja róla,

Petrovics képei inkább megnyugtatóknak, mint fölráznak. Ez Konyovicsal szemben nagy különbség. A vastag kontúrokat csak a fölülletes szemlélet azonosíthatja Konyovics festészetével.

Konyovics a képbemutatókon a zentai közönség előtt elérte célját: megdöbenni és megdöbbenteni a látott dolgok lenyűgöző hatása alatt. Összesűrített állandó élményanyaga a bácskai tájból és e táj emberének életéből táplálkozik. A nagy ellentétek: a por és a sár, a forró nyár és a hideg tél, a végtelen síkság és a lassú mozgás, a földműveléssel foglalkozó ember lassú gondolkozása, vaskossága, a paraszti környezet kemény drámája — ezek azok a képzetek, amiket társítani tudok Konyovics művészetéhez. Hiányzik belőle minden finomkodás, kecsesség és könnyedség. Az idei nyáron szintetikus bontakozott ki Konyovics művészete a vörös és sárga színek akkordjaiban. A szenvedélyek csúcsáig emelkedett kifejező erőben. Ez valami mély könyörtelen, de mégis humánus élményanyagban nyilvánul meg, amely — azt hiszem — annak a következménye, hogy óriási ellentéteket oldott föl magas hőfokon.

Boschán, a városi architektúra kedvelője, tárgyát rendszerint itt találja meg. A képbemutatón először egy valőrökben gazdag utcarészletet mutatott be, másodsor egy nehezebb intonálású és sűrűbb anyaggal festett zentai teret. Érdekes vitára adott alkalmat azzal, hogy a tér fő architektúráját, egy templomot úgy komponált be, hogy elvágta a tornyát. A közönség soraiban voltak, akik úgy érezték, hogy a kép befejezetlen és kár volt elvágni. Így felvetődött a komponálás kérdése, valamint a Notre-Dame és más befejezetlen templomok architektúrája.

Boschánnak a monumentalitásra és méltóságteljes formaalakításra való készsége kitűnt az utóbbi képnél is. Az ő művészetében ez a fő komponens. Ezenkívül van benne a céhbeli mesterek műgondjából, vagy pedig len abból az arisztokratikus erényből, amely szégyenkezne, ha kitörő érzései fölött nem tudna uralkodni.

Nikolájevics érdeklődése kettősirányú volt. Fekete ceruzarajzokat készített és vékony tollrajzokat. Az első a litográfia nyomdokain haladt, a tollrajzok visszatérést jelentettek egy régebbi stílushoz, amely Matisse tollrajzaira emlékeztetett deformációk nélkül; helyesebben klasszikus formákon alapuló vonalrajz volt ez, azonban most ezt festői akcentusokkal gazdagította. (Ez a kifejezési mód Nikolájevicsnél valószínűleg egy hevesebb festőiséghez vezet, korábbi bujább, de lágyabb formáival szemben.)

Makszimovics ezúttal sokkal termékenyebb volt, mint tavaly. Kibontakozott egyéni stílusa, amely egy túlérzékeny, vibráló idegzetten alapul, s lelkes, romantikus tartalommal tölti meg formáit. Makszimovics a fehér szín gondolatából kiindulva (ez fontos szerepet tölt be képein) olyanirányú fejlődésre is következtetni enged, amelyet vékony és vérszegény tárgyak költészetének is nevezhetnénk.

Petrik először vett részt a zentai művésztelepen és termékeny volt. Szétszórt világításával érdeklődésének mai állása szerint Katzián

és Carrière koncepciójára emlékeztet. Ez különösen észrevehető vízzel hígított tusrajzaiban. Egyébként kedveli a figurális kompozíciókat. Bemutatott egy kukucskai részletet, amely a föntieknek ugyan ellentmond, mert szönyeghatást kelt, tehát stilizálás, de a szétszórt világítás is sejtelmes irodalmias stilizálást eredményez, mint pl. Carrière-nél. Másik képe zentai épületeket ábrázolt. Ebben több volt a feszültség, ami szintén megtalálható némely figurális rajzában is, kerülőúton Mednyánszki emlékét idézve.

Trumics Sztoján szintén először volt a zentai művésztelepen. Sajnos nem töltötte itt a rendelkezésére álló egész időt. A képbemutatón a már mások által is megfestett malmot mutatott be. Mindenkítől eltérően festette meg a malmot. Ezen a képen keresztül is látjuk fő érdemét, ami abban nyilvánul meg, hogy a népművészeti elemek valamilyen vaskossággal párosulnak. Inspirációja forrásait Trumics a primitív festőkben, a népművészetben és a népköltészetben keresheti. Nálunk Trumics festészete nem hasonlít senkire. Teljesen eredeti egyéniség. A perspektíva erős kultusza választja el a primitívektől, de formafelfogása és meglátási módja a primitívekre emlékeztet. Kedveli a parasztiipari jellegű falu-város átmeneti tematikát is a tisztán paraszti életből vett tárgyak mellett.

Sáfrány Imre az idén kevesebb időt töltött Zentán. Föülnézetből egy városrészletet mutatott be tiszta kolorista törekvésekkel, valamint egy finom és raffinált színviszonyokkal megfestett utcarészletet. Valószínű, hogy bátorsága és merészsége mögött nem annyira drámai, mint inkább lírai temperamentum lakozik.

Petrovics Zorán nagy késéssel érkezett meg a művésztelepre és elsőízben volt itt, mégis nagyszerű eredménnyel távozott. Bemutatott képe az Adai-utca egy részletét ábrázolta könnyed és finom festői-séggel, valamint nagyszerű közvetlenséggel. Egyes kritikusok szerint az ú. n. belgrádi iskola egyik fő érdeme talán a közvetlenség. Később Petrovics Zorán mégis új tematika irányába kezdett mozogni a piros tetőkkel (amiből Zentán sok van), szemben a korábbi csak zöld-szürke-világosokker intonálással, és egy erőteljes pasztózus festői modorba ment át, megőrizve a közvetlenséget és kultúrált festőiséget.

B. Szabó György még a művésztelepi munka kezdete előtt járt Zentán és dologozott mint a művésztelep meghívottja. A képbemutatókon ugyan nem vett részt, de az október 4-én megnyíló kiállításon már ott lesznek a képei.

Ács József